

Organizacja kształcenia specjalnego – zadania samorządu

Poradnik dla samorządowców wspierający budowanie systemowych rozwiązań dla kształcenia specjalnego w JST

Spis treści

1. Dlaczego szkoły i przedszkola ogólnodostępne mają być przygotowane na przyjęcie uczniów niepełnosprawnych?	4
2. Uczeń objęty kształceniem specjalnym, co to oznacza?	6
3. Model organizacji kształcenia specjalnego w JST	9
4. Za organizację kształcenia specjalnego ucznia odpowiada dyrektor jednostki oświatowej - co to oznacza?	15
a. Sześć zadań szkoły /przedszkola.	15
b. IPET opracowują wszyscy nauczyciele i specjaliści pracujący z uczniem.	18
c. IPET – podstawowym dokumentem organizacji i realizacji kształcenia specjalnego.	18
d. Nowe standardy organizacji zajęć rewalidacyjnych i specjalistycznych.	20
e. Poufność spraw poruszanych na spotkaniach zespołu – niejawnosć dokumentacji kształcenia specjalnego.	22
f. IPET w 30 dni.	23
g. Obowiązek zatrudnienia dodatkowych osób wspierających organizację kształcenia specjalnego.	23
h. Dwa razy w roku wielospecjalistyczna ocena poziomu funkcjonowania ucznia.	26
i. Elastyczna liczba uczniów w oddziale realizującym kształcenie specjalne.	28
5. Rodzice partnerami w planowaniu organizacji kształcenia specjalnego.	29
6. Rola organu prowadzącego w zapewnieniu kształcenia specjalnego.	30
7. Co w organizacji kształcenia specjalnego zmienił art. 32 ustawy oświatowej?	32
8. Najważniejsze tezy o organizacji kształcenia specjalnego po zmianach w prawie oświatowym i finansowym.	34
9. Jak zaplanować środki na kształcenie specjalne realizowane w szkołach i przedszkolach ogólnodostępnych i integracyjnych w roku 2016?	36
10. Ewidencjonowanie wydatków przeznaczonych na kształcenie specjalne w 2015r.	39
11. Podsumowanie – tezy na zakończenie.	41

Wykaz skrótów zastosowanych w tekście poradnika

1. Ustawa - ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (t.j. Dz. U z 2004 r. Nr.256, poz.2572 z późn. zm.).
2. Rozporządzenie - rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 lipca 2015 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz. U z 2015 r., poz.1113).
3. IPET - indywidualny program edukacyjno- terapeutyczny, o którym mowa w art.71b ust. 1b ustawy oraz w § 6 rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 lipca 2015 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz. U z 2015 r., poz.1113).
4. Orzeczenie – orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego lub o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych organizowanych zgodnie z odrębnymi przepisami, wydane przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych, w tym w poradniach specjalistycznych, o których mowa w art. 71 b ust. 3 ustawy.
5. JST – Jednostki Samorządu Terytorialnego.

1. Dlaczego szkoły i przedszkola ogólnodostępne mają być przygotowane na przyjęcie uczniów niepełnosprawnych?

Kształcenie specjalne, jako integralna część systemu oświaty może być realizowane w każdej szkole i placówce funkcjonującej w tym systemie. Zmiany w podejściu do organizacji tego kształcenia wskazują jego ewaluowanie w stronę modelu włączającego. W tym kierunku zmierzają także kolejne zmiany w prawie oświatowym i finansowym. Obecnie w polskim systemie oświaty funkcjonują trzy modele organizacji kształcenia specjalnego:

- ✓ edukacja dzieci z niepełnosprawnością w szkołach i placówkach specjalnych,
- ✓ edukacja dzieci z niepełnosprawnością w integracji z pełnosprawnymi rówieśnikami w szkołach i oddziałach integracyjnych,
- ✓ oraz model włączający¹.

Każdy z tych modeli kształcenia ma swoich zwolenników i przeciwników po stronie nauczycieli, rodziców i administracji oświatowej. Założeniem naszego systemu oświaty jest to, że to rodzice przy wsparciu specjalistów, wybierają szkołę/przedszkole dla swojego dziecka. Żeby jednak prawa rodziców i uczniów były w pełni respektowane, system oświaty w obszarze prawnym, finansowym i organizacyjnym, musi być spójny i jednolity dla wszystkich form kształcenia specjalnego. Przepisy dotyczące organizacji kształcenia specjalnego wskazują, że niezależnie od formy kształcenia wybranej przez rodzica, dziecko ma prawo do wsparcia w tym samym zakresie.

Zarówno prawo oświatowe jak i finansowe dotyczące organizacji kształcenia specjalnego w znaczącej części wynika z implementacji przyjętej przez Polskę *Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych*², która w art. 24 ust. 2, wprost odnosi się do systemu kształcenia osób niepełnosprawnych.

Art. 24 ust. 2 Konwencji ONZ

„osoby niepełnosprawne będą korzystać z włączającego, bezpłatnego nauczania obowiązkowego wysokiej jakości, na poziomie podstawowym i średnim, na zasadzie równości z innymi osobami w społecznościach, w których żyją”.

W celu skutecznego wdrożenia idei edukacji włączającej, dokumenty strategiczne rozwoju kraju, wyznaczają oczekiwane rezultaty realizacji założenia opisanego w art. 24 Konwencji ONZ. *Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego*³, która jest dokumentem operacyjnym *Średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2020 r.*⁴, wyznacza wskaźniki i mierniki odnoszące się do kształcenia dzieci niepełnosprawnych.

W dokumencie tym zakłada się, że do 2020 roku:

- 1) odsetek dzieci niepełnosprawnych uczęszczających do szkół ogólnodostępnych w relacji do ogólnej liczby dzieci niepełnosprawnych objętych edukacją szkolną wzrośnie o 2, 9 %,
- 2) odsetek dzieci w wieku do 8 lat objętych wczesnym wspomaganie rozwoju w relacji do ogólnej liczby dzieci w tym wieku wzrośnie o 0,08 %.

¹ „Edukacja włączająca – budowa o mocnych fundamentach” Ireneusz Bialek, Dagmara Nowak-Adamczyk Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych Uniwersytetu Jagiellońskiego.

² Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych (Dz. U. z dnia 25 października 2012 r., poz. 1169).

³ Uchwała Nr 104 Rady Ministrów z dnia 18 czerwca 2013 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020 (Monitor Polski z 2013 r., Poz. 640).

⁴ Uchwała Nr 157 Rady Ministrów z dnia 25 września 2012 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Kraju 2020 (Monitor Polski z 2012 r., Poz. 882).

Takie są założenia przyjętych przez Polskę konwencji i dokumentów strategicznych rozwoju kraju do 2020 r., ale organizacja i realizacja wspólnej nauki sprawnych i niepełnosprawnych uczniów w polskiej szkole budzi jednak zastrzeżenia a potrzeby dzieci z niepełnosprawnością nie są w należyty sposób zaspokajane. Potwierdziła to przeprowadzona w roku 2012 kontrola NIK oraz liczne interwencje rodziców tych dzieci, kierowane do różnych instytucji, w tym kuratoriów oświaty czy Rzecznika Praw Dziecka.

Rosnąca liczba uczniów niepełnosprawnych i związany z tym proces dostosowywania szkół do potrzeb tych uczniów napotyka na wiele rozmaitych barier. Szkoły ogólnodostępne, które zgodnie przyjętą Konwencją ONZ mają być głównym miejscem edukacji włączającej,

są w różnym stopniu przygotowane do pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Powody są różne, z jednej strony to wciąż niewystarczające rozwiązania prawne, finansowe i organizacyjne, a z drugiej nie mniej ważne bariery mentalne po stronie dyrektorów szkół/przedszkoli i nauczycieli oraz zwykła niewiedza i nieznajomość możliwości, jakie daje system oświaty już dzisiaj. Nierzadko to także, prowadzona przez JST, polityka oszczędzania.

Niniejszy poradnik dedykowany jest wszystkim, którzy wykonując zadania służbowe przyczyniają się do tworzenia świata przyjaznego dzieciom niepełnosprawnym. To zestawienie uporządkowanej wiedzy na temat podstaw prawnych organizacji kształcenia specjalnego w szkołach/przedszkolach ogólnodostępnych i integracyjnych na dzień 1 września 2015 r.

2. Uczeń objęty kształceniem specjalnym – co to oznacza?

W polskim systemie oświaty, kształceniem specjalnym objęci są uczniowie:

- ✓ niepełnosprawni,
 - ✓ niedostosowani społecznie,
 - ✓ zagrożeni niedostosowaniem społecznym,
- wymagający stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy.

Rozporządzenie precyzyjnie określa, katalog niepełnosprawności zakwalifikowanych do kształcenia specjalnego (rozporządzenie § 1). Warto podkreślić, że niepełnosprawność w systemie ochrony zdrowia czy pomocy społecznej stanowi szerszy katalog dysfunkcji.

W systemie oświaty wskazany został katalog niepełnosprawności, z uwagi na które istnieje potrzeba stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy z uczniem.

Rozporządzenie § 1.

Rozporządzenie określa warunki organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży:

1) niepełnosprawnych:

- ✓ niesłyszących, słabosłyszących,
- ✓ niewidomych, słabowidzących,
- ✓ z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją,
- ✓ z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym lub znacznym,
- ✓ z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera,
- ✓ i z niepełnosprawnościami sprzężonymi, zwanych dalej „uczniami niepełnosprawnymi”.

Mówiąc o niepełnosprawnościach sprzężonych, mamy na uwadze współwystępowanie łącznie dwóch z wymienionych wyżej niepełnosprawności.

Dokumentem potwierdzającym prawo do kształcenia

specjalnego jest orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane przez zespół orzekający w publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej lub poradni specjalistycznej. Zdarza się też tak, że uczeń ma orzeczenie o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności wydane przez powiatowy zespół ds. orzekania. Taki dokument w systemie oświaty honorowany jest tylko w procesie rekrutacji do szkół i placówek (rozdział 2a ustawy - art. 20c ust.2 ustawy). Zdarza się bowiem, że do systemu oświaty trafia dziecko, które nigdy nie było diagnozowane w kontekście potrzeb edukacyjnych. Natomiast orzeczenie wydane w ramach systemu oświaty, stanowi pełne uprawnienie do organizacji kształcenia specjalnego z zastosowaniem indywidualnych metod i form pracy. Na pokrycie kosztów stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy, na ucznia z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego, kwota subwencji oświatowej przekazywanej organom prowadzącym jest uzupełniona o dodatkową kwotę (wagę), wynikającą z rodzaju niepełnosprawności, niedostosowania społecznego lub zagrożenia niedostosowaniem społecznym i stanowi ona od 1,4 do 9,5- krotności stawki bazowej na ucznia.

Orzeczenie wydawane jest na czas określony, nie dłużej niż na etap edukacyjny. Ta zasada powoduje, że uczeń po każdym etapie edukacyjnym musi być na nowo zdiagnozowany, otrzymuje nowe orzeczenie i aktualne zalecenia dotyczące jego potrzeb rozwojowych i edukacyjnych.

Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego należy przekazać szkole do dnia 30 września. Umożliwia to jednostce samorządu terytorialnego zgłoszenie potrzeby zwiększenia środków finansowych w SIO (systemie informacji oświatowej). Daje to możliwość ciągłości finansowania kształcenia specjalnego bez dodatkowych problemów i wątpliwości JST. Systemowe rozwiązania w tym zakresie skierowane do dyrektorów i rodziców zapewniają w ten sposób ciągłość finansowania a uczniom ciągłość pełnego wsparcia.

Ustawa o systemie oświaty

art. 71b. ust 1

Kształceniem specjalnym obejmuje się dzieci i młodzież niepełnosprawne, niedostosowane społecznie i zagrożone niedostosowaniem społecznym, wymagające stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy. Kształcenie to może być prowadzone w formie nauki odpowiednio w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych, przedszkolach i szkołach lub oddziałach integracyjnych, przedszkolach i szkołach lub oddziałach specjalnych, innych formach wychowania przedszkolnego i ośrodkach, o których mowa w art. 2 pkt 5.

art. 71 b ust. 1b

Uczniowi objętemu kształceniem specjalnym dostosowuje się odpowiednio program wychowania przedszkolnego i program nauczania do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia. Dostosowanie następuje na podstawie opracowanego dla ucznia indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego uwzględniającego zalecenia zawarte w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego, o którym mowa w ust. 3.

art. 71 b ust. 3.

Opinie o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju dziecka oraz orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego albo indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego i indywidualnego nauczania, a także o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych organizowanych zgodnie z odrębnymi przepisami wydają zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych, w tym w poradniach specjalistycznych. Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego określa zalecane formy kształcenia specjalnego, z uwzględnieniem rodzaju niepełnosprawności, w tym stopnia upośledzenia umysłowego.

Można, zatem podsumować, że prawa ucznia objętego kształceniem specjalnym w szkole/przedszkolu nie są w żaden sposób ograniczone. Przeciwnie, uczeń posiadający orzeczenie ma wszystkie prawa, które mają inni rówieśnicy, a z racji zdiagnozowanych potrzeb ma prawo do:

- ✓indywidualizowanego procesu kształcenia, form i programów nauczania,
- ✓dostosowanych podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych,
- ✓zajęć rewalidacyjnych i specjalistycznych,
- ✓wypożyczenia miejsca pracy w specjalistyczny sprzęt i środki dydaktyczne.

Mimo istniejących w przepisach możliwościach realizacji kształcenia specjalnego w wybranej przez rodziców formie, taka organizacja w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych w dalszym ciągu nie ma powszechnego zastosowania. Funkcjonowanie lokalnych systemowych rozwiązań organizacji kształcenia specjalnego we wszystkich szkołach i przedszkolach prowadzonych przez daną gminę należy do rzadkości. Opisywane przykłady dobrej praktyki są raczej wynikiem pasji nauczycieli, dyrektorów i pracowników samorządowych. To powoduje, że edukacja uczniów niepełnosprawnych w szkołach i przedszkolach ogólnodostępnych jest realizowana na terenie różnych samorządów w sposób zróżnicowany. Czasem wystarczy, że zmieni się pracownik w JST lub w szkole i zmienia się sytuacja ucznia. Taki stan rzeczy wpływa zapewne na wybory rodziców i niejako ogranicza ich prawo do wyboru formy kształcenia specjalnego. Skoro zakres udzielanej pomocy jest inny w szkole specjalnej, inny w szkole prowadzącej klasy integracyjne a jeszcze inny w szkole ogólnodostępnej to oznacza, że nie rodzic a system wybiera szkołę dla ich

dziecka. Badania prowadzone w tym zakresie⁵ jednoznacznie potwierdziły tezę - problem skutecznego wsparcia uczniów objętych kształceniem specjalnym w szkołach ogólnodostępnych nie ma charakteru finansowego czy prawnego, ale świadomościowy. **W tej sytuacji potrzebne są systemowe rozwiązania w samorządach lokalnych przygotowujące wszystkie szkoły i przedszkola do przyjęcia uczniów zakwalifikowanych do kształcenia specjalnego i zapewnienie w nich jednolitej oferty wspierającej kształcenie ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym organizację kształcenia specjalnego.**

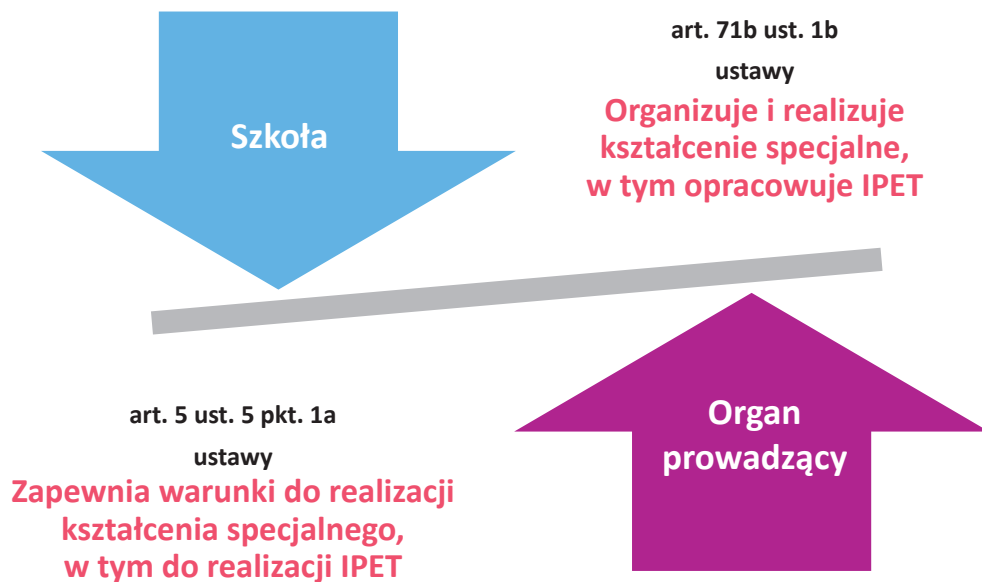
⁵„Finansowanie edukacji osób z niepełnosprawnościami” Aleksander Waszkiewicz Współpraca: Kinga Dumnicka; Raport NIK - Kształcenie uczniów z niepełnosprawnościami o specjalnych potrzebach edukacyjnych - KNO-4101-01-00/2012 Nr ewid. 173/2012/P/12/057/KNO; „Finansowanie edukacji ucznia z niepełnosprawnością” dr Paweł Kubicki, Szkoła Główna Handlowa Warszawa, 04.10.2012

3. Model organizacji kształcenia specjalnego w JST.

W 2015 r. do prawa oświatowego na poziomie ustawy i wydanych do niej rozporządzeń wykonawczych, wprowadzono zmiany uwzględniające wiele postulatów rodziców dzieci niepełnosprawnych, nauczycieli, dyrektorów szkół, organów sprawujących nadzór pedagogiczny i organizacji pozarządowych. Rezultatem tych zmian jest to, że każda szkoła i przedszkole ma obowiązek organizować kształcenie specjalne wg standardów opisanych w przepisach prawa. Dyrektor szkoły i przedszkola zobowiązany

jest do zapewnienia uczniowi objętemu kształceniem specjalnym: kształcenia, wychowania i opieki dostosowanej do jego możliwości psychofizycznych (art. 71b ust.1b ustawy). Organ prowadzący zobowiązany jest do zapewnienia warunków umożliwiających stosowanie specjalnej organizacji nauki i metod pracy dla dzieci i młodzieży objętych kształceniem specjalnym (art. 5 ust. 5 pkt. 1a ustawy).

Odpowiedzialność za organizację kształcenia specjalnego

Te zasadnicze założenia mają swoje uszczegółowienie w wielu zapisach ustawy o systemie oświaty oraz nowym rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej.

Poniżej *Zestawienie przepisów o organizacji kształcenia specjalnego w szkołach ogólnodostępnych i integracyjnych*.

Zestawienie przepisów o organizacji kształcenia specjalnego w szkołach ogólnodostępnych i integracyjnych

Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 z późn. zm) – stan prawny na dzień 1 września 2015 r.

	Treść przepisu
art. 1	System oświaty zapewnia w szczególności: 1) realizację prawa każdego obywatela Rzeczypospolitej Polskiej do kształcenia się oraz prawa dzieci i młodzieży do wychowania i opieki, odpowiednich do wieku i osiągniętego rozwoju; 4) dostosowanie treści, metod i organizacji nauczania do możliwości psychofizycznych uczniów, a także możliwość korzystania z pomocy psychologiczno-pedagogicznej i specjalnych form pracy dydaktycznej; 5) możliwość pobierania nauki we wszystkich typach szkół przez dzieci i młodzież niepełnosprawną, niedostosowaną społecznie i zagrożoną niedostosowaniem społecznym, zgodnie z indywidualnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi oraz predyspozycjami; 5a) opiekę nad uczniami niepełnosprawnymi przez umożliwianie realizowania zindywidualizowanego procesu kształcenia, form i programów nauczania oraz zajęć rewalidacyjnych;
art. 3	Ileokroć w dalszych przepisach jest mowa bez bliższego określenia o: 2a) oddziale integracyjnym – należy przez to rozumieć oddział szkolny, w którym uczniowie posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego uczą się i wychowują razem z pozostałymi uczniami, zorganizowany zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 71b ust. 7 pkt 2; 2c) szkole integracyjnej – należy przez to rozumieć szkołę, w której wszystkie oddziały są oddziałami integracyjnymi; 18) niepełnosprawnościami sprzężonymi – należy przez to rozumieć występowanie u dziecka niesłyszącego lub słabosłyszącego, niewidomego lub słabowidzącego, z niepełnosprawnością ruchową, z upośledzeniem umysłowym albo z autyzmem co najmniej jeszcze jednej z wymienionych niepełnosprawności;

	18b) upośledzeniu umysłowym w stopniu lekkim, umiarkowanym, znacznym lub głębokim – należy przez to rozumieć niepełnosprawność intelektualną w stopniu odpowiednio lekkim, umiarkowanym, znacznym lub głębokim; <i>Ta definicja została zmieniona „upośledzenie umysłowe” zastąpiono zarówno na poziomie ustawy o systemie oświaty, jak i rozporządzenia w sprawie organizacji kształcenia specjalnego określeniem „niepełnosprawność intelektualna” (§ 1 pkt 1, § 2 ust. 4 i 5 rozporządzenia) W rozporządzeniu zamiast określenia „upośledzenie umysłowe w stopniu lekkim, umiarkowanym lub znacznym” użyto mniej stygmatyzującego określenia „niepełnosprawność intelektualna w stopniu odpowiednio lekkim, umiarkowanym lub znacznym”, zgodnie z intencją zmiany wprowadzonej w art. 1 pkt 2 lit. c ustawy nowelizującej, polegającej na dodaniu w art. 3 ustawy o systemie oświaty nowego pkt 18b. Zgodnie z powyższym przepisem, ilekroć w przepisach ustawy o systemie oświaty jest mowa o upośledzeniu umysłowym w stopniu lekkim, umiarkowanym lub znacznym, należy przez to rozumieć niepełnosprawność intelektualną w stopniu odpowiednio lekkim, umiarkowanym lub znacznym⁶.</i>
art. 5	Organ prowadzący szkołę lub placówkę odpowiada za jej działalność. Do zadań organu prowadzącego szkołę lub placówkę należy w szczególności: 1a) zapewnienie warunków umożliwiających stosowanie specjalnej organizacji nauki i metod pracy dla dzieci i młodzieży objętych kształceniem specjalnym;
art. 5a ust. 4	Organ wykonawczy jednostki samorządu terytorialnego, w terminie do dnia 31 października, przedstawia organowi stanowiącemu jednostki samorządu terytorialnego informację o stanie realizacji zadań oświatowych tej jednostki za poprzedni rok szkolny, w tym o wynikach: 1) sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego, egzaminu maturalnego i egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie, <u>z uwzględnieniem działań podejmowanych przez szkoły nakierowanych na kształcenie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi</u>, w szkołach tych typów, których prowadzenie należy do zadań własnych jednostki samorządu terytorialnego; 2) nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez kuratora oświaty lub właściwego ministra w szkołach i placówkach tych typów i rodzajów, których prowadzenie należy do zadań własnych jednostki samorządu terytorialnego.

⁶Uzasadnienie do Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 lipca 2015 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz.U z 2015 r., poz. 1113)

art. 7

- 1e) W szkole podstawowej, w tym specjalnej i integracyjnej, może być zatrudniony asystent nauczyciela lub osoby, o której mowa w ust. 1a, prowadzących zajęcia w klasach I–III, lub asystent wychowawcy świetlicy. Do zadań asystenta należy wspieranie nauczyciela lub osoby, o której mowa w ust. 1a, prowadzących zajęcia dydaktyczne, wychowawcze i opiekuńcze, lub wspieranie wychowawcy świetlicy. Asystent wykonuje zadania wyłącznie pod kierunkiem nauczyciela, osoby, o której mowa w ust. 1a, lub wychowawcy świetlicy.
- 1f) Asystent, o którym mowa w ust. 1e, posiada wykształcenie co najmniej na poziomie wymaganym do zajmowania stanowiska nauczyciela w szkole podstawowej oraz przygotowanie pedagogiczne. Asystenta zatrudnia się na zasadach określonych w Kodeksie pracy, z tym że wynagrodzenie ustala się nie wyższe niż przewidziane dla nauczyciela dyplomowanego. Przepis ust. 1ba stosuje się odpowiednio
- 1g) Asystentowi, o którym mowa w ust. 1e, nie powierza się zadań określonych dla nauczycieli posiadających kwalifikacje z zakresu pedagogiki specjalnej zatrudnianych dodatkowo w celu współorganizowania kształcenia integracyjnego oraz współorganizowania kształcenia uczniów niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie oraz zagrożonych niedostosowaniem społecznym, o których mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 71b ust. 7 pkt 2

art. 71 b

- 1. Kształceniem specjalnym obejmuje się dzieci i młodzież niepełnosprawne, niedostosowane społecznie i zagrożone niedostosowaniem społecznym, wymagające stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy. Kształcenie to może być prowadzone w formie nauki odpowiednio w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych, przedszkolach i szkołach lub oddziałach integracyjnych, przedszkolach i szkołach lub oddziałach specjalnych, innych formach wychowania przedszkolnego i ośrodkach (specjalnych ośrodkach szkolno – wychowawczych, specjalnych ośrodkach wychowawczych, młodzieżowych ośrodkach wychowawczych, młodzieżowych ośrodkach socjoterapii, ośrodkach rewalidacyjno – wychowawczych).
- 1b. Uczniowi objętemu kształceniem specjalnym dostosowuje się odpowiednio program wychowania przedszkolnego i program nauczania do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia. Dostosowanie następuje na podstawie opracowanego dla ucznia indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego uwzględniającego zalecenia zawarte w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego, o którym mowa w ust. 3.

2. W zależności od rodzaju niepełnosprawności, w tym stopnia niepełnosprawności intelektualnej, dzieciom i młodzieży, o których mowa w ust. 1, organizuje się kształcenie i wychowanie, które stosownie do potrzeb umożliwi naukę w dostępnym dla nich zakresie, usprawnianie zaburzonych funkcji, rewalidację i resocjalizację oraz zapewnia specjalistyczną pomoc i opiekę.
3. Opinie o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju dziecka oraz orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego albo indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego i indywidualnego nauczania, a także o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych organizowanych zgodnie z odrębnymi przepisami wydają zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych, w tym w poradniach specjalistycznych. Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego określa zalecane formy kształcenia specjalnego, z uwzględnieniem rodzaju niepełnosprawności, w tym stopnia niepełnosprawności intelektualnej.
- 5a. Jeżeli orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego zaleca kształcenie dziecka odpowiednio w przedszkolu specjalnym albo w przedszkolu, szkole podstawowej lub gimnazjum, ogólnodostępnych lub integracyjnych, odpowiednią formę kształcenia, na wniosek rodziców, zapewnia jednostka samorządu terytorialnego właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka, do której zadań własnych należy prowadzenie przedszkoli lub szkół.
7. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania określił, w drodze rozporządzenia:
 - 2) warunki organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży, o których mowa w ust. 1, w innych formach wychowania przedszkolnego, przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych, przedszkolach i szkołach lub oddziałach integracyjnych, przedszkolach i szkołach lub oddziałach specjalnych oraz w ośrodkach, o których mowa w art. 2 pkt 5, uwzględniając szczególne potrzeby psychofizyczne i edukacyjne tych dzieci, rodzaje niepełnosprawności wymagające stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy, szczególnie wy zakres indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego oraz tryb jego opracowywania, a także zatrudnienie specjalistów do realizacji potrzeb dzieci i młodzieży, o których mowa w ust. 1.

**Akt
wykonawczy
do art. 71 b
ust. 7 pkt. 2**

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 lipca 2015 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz.U z 2015 r., poz. 1113)

Od 1 września 2015 r. weszło w życie nowe Rozporządzenie, które wskazuje **zadania przedszkoli, szkół i placówek w zakresie organizacji kształcenia specjalnego**. W miejsce dwóch rozporządzeń odrębnie regulujących organizację kształcenia specjalnego w szkołach i oddziałach specjalnych oraz ośrodkach i w szkołach ogólnodostępnych, szkołach i oddziałach integracyjnych mamy jeden akt prawny opisujący sposób realizacji zadań w tym obszarze we wszystkich jednostkach oświatowych.

Rozporządzenie § 5. 1.

Przedszkola, inne formy wychowania przedszkolnego, szkoły, oddziały i ośrodki, o których mowa w § 2 ust. 1, zapewniają:

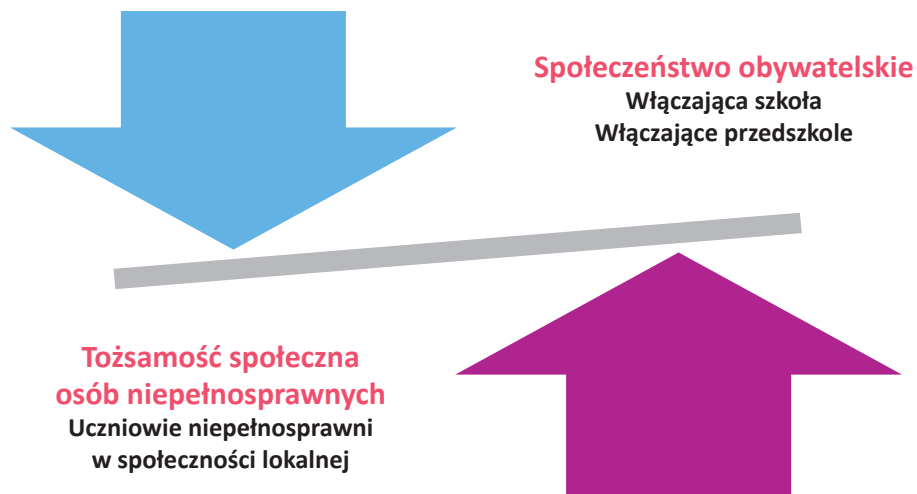
5) integrację dzieci lub uczniów ze środowiskiem równieśniczym, w tym z dziećmi lub uczniami pełnosprawnymi;

Podejmowanie działań integrujących, urzeczywistniających ideę włączenia społecznego wynikającą z postanowień Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych, jest niezwykle istotne zarówno dla uczniów niepełnosprawnych, jak i pełnosprawnych. Aktualny stan prawny oraz model finansowania kształcenia specjalnego daje szansę na większe niż dotychczas otwarcie szkół i przedszkoli ogólnodostępnych dla uczniów objętych kształceniem specjalnym.

Podkreślić należy, w szczególności, mówiąc o idei edukacji włączającej przepis, że uczniom objętym kształceniem specjalnym należy zapewnić integrację z pełnosprawnymi rówieśnikami.

Przed pracownikami administracji samorządowej stoi zadanie rzeczywistego, a nie deklaracyjnego otwarcia społeczności lokalnej na osoby niepełnosprawne należące do ich wspólnoty. Rekomendowanym kierunkiem dla lokalnych systemów kształcenia specjalnego, jest budowanie tzw. modeli społecznych⁷. Dotychczasowe widzenie osób niepełnosprawnych głównie przez pryzmat ich deficytów ustępuje zrozumieniu, że zadaniem społeczności lokalnej jest nie tylko zapewnienie osobom niepełnosprawnym należącym do wspólnoty mieszkańców warunków bytowych, ale przede wszystkim umożliwienie im równego uczestnictwa w życiu społecznym.

⁷ „Edukacja włączająca - Budowla na mocnych fundamentach” Ireneusz Bialek, Dagmara Nowak-Adamczyk Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych Uniwersytetu Jagiellońskiego

W realizacji takiego założenia, olbrzymią rolę do odegrania mają przedszkola i szkoły. Dla dziecka, pierwszym doświadczeniem w budowaniu własnej tożsamości społecznej jest grupa rówieśnicza, tym bardziej w przy-

padku dzieci niepełnosprawnych. To nauczyciele dzieci niepełnosprawnych, przy ścisłej współpracy z rodziną, wprowadzają swoich uczniów, wychowanków w życie społeczne, wyposażają w niezbędne umiejętności życiowe, pokazują szansę życia razem osób niepełnosprawnych z osobami pełnosprawnymi.

4. Za organizację kształcenia specjalnego ucznia odpowiada dyrektor jednostki oświatowej - co to oznacza?

a. Sześć zadań szkoły/przedszkola.

W rozporządzeniu precyzyjnie ustalono, co każda jednostka oświatowa realizująca kształcenie specjalne ma obowiązek zapewnić uczniom zakwalifikowanym do kształcenia specjalnego. Wymagania stawiane wszystkim jednostkom oświatowym zawarte zostały w sześciu zadaniach (rozporządzenie § 5 ust. 1).

Rozporządzenie § 5 ust. 1

Przedszkola, inne formy wychowania przedszkolnego, szkoły, oddziały i ośrodki, o których mowa w § 2 ust. 1, zapewniają:

- 1) realizację zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego;*
- 2) warunki do nauki, sprzęt specjalistyczny i środki dydaktyczne, odpowiednie ze względu na indywidualne*

potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne dzieci lub uczniów;

- 3) zajęcia specjalistyczne, o których mowa w przepisach w sprawie udzielania i organizacji pomocy psychologiczno – pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach,*
- 4) inne zajęcia odpowiednie ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne dzieci lub uczniów, w szczególności zajęcia rewalidacyjne, resocjalizacyjne i socjoterapeutyczne;*
- 5) integrację dzieci lub uczniów ze środowiskiem równieśniczym, w tym z dziećmi lub uczniami pełnosprawnymi;*
- 6) przygotowanie uczniów do samodzielności w życiu dorosłym.*

Dodatkowym wzmocnieniem odpowiedzialności dyrektora, za jakość realizacji zadań, o których mowa wyżej, jest przepis art. 39 ust. 1 pkt 10 ustawy mówiący o tym, że dyrektor szkoły lub przedszkola odpowiada za realizację zaleceń wynikających z orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego ucznia. Organ prowadzący natomiast, zobowiązany jest zapewnić w podległej jednostce, warunki do realizacji zaplanowanych działań dotyczących organizacji kształcenia specjalnego (art. 5 ust. 7 pkt 1a ustawy). W planowaniu działań przypisanych wyżej wymienionym zadaniom oraz uzgodnieniach z JST dotyczących ich finansowania, przydatny może być druk *Organizacja kształcenia specjalnego - wykaz planowanych działań*”.

Organizacja kształcenia specjalnego - wykaz planowanych działań

Imię i Nazwisko ucznia.....

L.p	Zadanie szkoły/przedszkola	Planowane działania	Czas realizacji Odpowiedzialni
1.	Realizacja zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego, w tym zajęcia rewalidacyjne		
2.	Zapewnienie warunków do nauki, sprzęt specjalistyczny i środki dydaktyczne, odpowiednie ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne dzieci lub uczniów		
3.	Organizacja zajęć specjalistycznych z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej		
4.	Organizacja zajęć odpowiednich ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne dzieci lub uczniów, w szczególności (odpowiednio) zajęcia rewalidacyjne, resocjalizacyjne i socjoterapeutyczne		
5.	Integracja dzieci lub uczniów ze środowiskiem rówieśniczym, w tym z dziećmi lub uczniami pełnosprawnymi		
6.	Przygotowanie uczniów do samodzielności w życiu dorosłym		

Numer orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego

Wydane na okres do.....

Zgodnie z § 5. 1. Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 lipca 2015 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz. U z 2015 r., poz.1113), jednostka oświatowa organizująca kształcenie specjalne zobowiązana jest podjąć działania odpowiednio w sześciu obszarach.

b. IPET opracowują wszyscy nauczyciele i specjaliści pracujący z uczniem.

Dla ucznia objętego kształceniem specjalnym przedszkole czy szkoła musi opracować i konsekwentnie realizować indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny (IPET). Przygotowanie IPET-u jest zespołową pracą wszystkich nauczycieli i specjalistów prowadzących zajęcia z uczniem. W nowym rozporządzeniu dookreślono, że koordynowanie pracy zespołu, jako zadanie merytoryczne, powinno należeć do obowiązków osoby, która prowadzi zajęcia z uczniem objętym kształceniem specjalnym. Taki zapis powoduje, że dyrektor powinien wyznaczyć osobę do koordynowania pracy zespołu opracowującego IPET wyłącznie spośród nauczycieli lub specjalistów prowadzących zajęcia z dzieckiem.

Rozporządzenie § 6 ust 6- 8

6. *Pracę zespołu koordynuje odpowiednio wychowawca oddziału lub wychowawca grupy wychowawczej, do której uczęszcza dziecko lub uczeń, albo nauczyciel lub specjalista, prowadzący zajęcia z dzieckiem lub uczniem, wyznaczony przez dyrektora przed szkoła, szkoły lub ośrodka, a w przypadku innej formy wychowania przedszkolnego prowadzonej przez osobę prawną niebędącą jednostką samorządu terytorialnego lub osobę fizyczną – przez osobę kierującą inną formą wychowania przedszkolnego.*
7. *Spotkania zespołu odbywają się w miarę potrzeb.*
8. *W spotkaniach zespołu mogą także uczestniczyć:*
 - 1) *na wniosek dyrektora przedszkola, szkoły lub ośrodka, a w przypadku innej formy wychowania przedszkolnego prowadzonej przez osobę prawną niebędącą jednostką samorządu terytorialnego lub osobę fizyczną – na wniosek osoby kierującej*

inną formą wychowania przedszkolnego – przedstawiciel poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, asystent lub pomoc nauczyciela;

- 2) *na wniosek lub za zgodą rodziców dziecka lub ucznia albo pełnoletniego ucznia – inne osoby, w szczególności lekarz, psycholog, pedagog, logopeda lub inny specjalista.*

c. IPET – podstawowym dokumentem organizacji i realizacji kształcenia specjalnego.

Tryb tworzenia oraz zakres informacji, jakie powinien zawierać IPET określa § 6 rozporządzenia. Zespół opracowuje IPET po dokonaniu wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania dziecka lub ucznia oraz uwzględniając zalecenia zawarte w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego, we współpracy, w zależności od potrzeb, z poradnią psychologiczno-pedagogiczną lub poradnią specjalistyczną a także z rodzicami. Nowe przepisy dobitnie podkreślają, że szkoła i przedszkole planując zintegrowane działania edukacyjno-terapeutyczne, powinny kierować się zaleceniami orzeczenia oraz oceną poziomu funkcjonowania dziecka.

Rozporządzenie § 6 ust. 1

Indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny określa:

- 1) *zakres i sposób dostosowania odpowiednio programu wychowania przedszkolnego oraz wymagań edukacyjnych do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych dziecka lub ucznia, w szczególności przez zastosowanie odpowiednich metod i form pracy z dzieckiem lub uczniem;*

- 2) *zintegrowane działania nauczycieli i specjalistów, prowadzących zajęcia z dzieckiem lub uczniem, w tym w przypadku:*
 - a) *dziecka lub ucznia niepełnosprawnego – działania o charakterze rewalidacyjnym,*
 - b) *ucznia niedostosowanego społecznie – działania o charakterze resocjalizacyjnym,*
 - c) *ucznia zagrożonego niedostosowaniem społecznym – działania o charakterze socjoterapeutycznym;*
- 3) *formy i okres udzielania dziecku lub uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wymiar godzin, w którym poszczególne formy pomocy będą realizowane,*
- 4) *działania wspierające rodziców dziecka lub ucznia oraz, w zależności od potrzeb, zakres współdziałania z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, w tym poradniami specjalistycznymi, placówkami doskonalenia nauczycieli, organizacjami pozarządowymi oraz innymi instytucjami działającymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży, a także ze specjalnymi ośrodkami szkolno-wychowawczymi, młodzieżowymi ośrodkami wychowawczymi i młodzieżowymi ośrodkami socjoterapii;*
- 5) *zajęcia rewalidacyjne, resocjalizacyjne i socjoterapeutyczne oraz inne zajęcia, odpowiednie ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne dziecka lub ucznia, a w przypadku ucznia gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalnej – także działania z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego i sposób realizacji tych działań;*
- 6) *zakres współpracy nauczycieli i specjalistów z rodzinami dziecka lub ucznia w realizacji przez przedszkole, inną formę wychowania przedszkolnego, szkołę lub ośrodek, zadań dotyczących realizacji zaleceń za-*

wartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego, warunków do nauki, sprzętu specjalistycznego i środków dydaktycznych, różnego rodzaju zajęć przewidzianych dla ucznia, integracji z innymi uczniami i środowiskiem oraz przygotowania do samodzielności w życiu dorosłym.

Dla szkoły IPET jako plan działań edukacyjno-terapeutycznych, jest głównym składnikiem organizacji kształcenia specjalnego. IPET opisuje zintegrowane działania nauczycieli i specjalistów prowadzących zajęcia z uczniem oraz budowanie koalicji na rzecz ucznia w środowisku lokalnym. Jeśli jest taka potrzeba, do pracy z dzieckiem należy zaprosić lokalne instytucje dysponujące bardziej wyspecjalizowanym warsztatem pracy. **W tym kontekście szkoła, która jest odpowiedzialna za podejmowanie skutecznych działań wspierających rozwój ucznia, staje się także wsparciem rodziny ucznia w jego wychowaniu.** Dla organu prowadzącego IPET stanowi katalog działań edukacyjno - terapeutycznych, które samorząd powinien sfinansować.

d. Nowe standardy organizacji zajęć rewalidacyjnych i specjalistycznych.

Mając na uwadze potrzebę podniesienia efektywności zajęć rewalidacyjnych w Rozporządzeniu (§ 6 ust. 2) ustalono, co powinno być w szczególności uwzględnione w ramach zajęć rewalidacyjnych. Aktualnie standardy ustalono dla trzech rodzajów niepełnosprawności.

Rozporządzenie § 6 ust. 2

W ramach zajęć rewalidacyjnych w programie należy uwzględnić w szczególności:

- 1) naukę orientacji przestrzennej i poruszania się oraz naukę systemu Braille'a lub innych alternatywnych metod komunikacji – w przypadku dziecka lub ucznia niewidomego;
- 2) naukę języka migowego lub innych alternatywnych metod komunikacji – w przypadku dziecka lub ucznia niesłyszącego lub z afazją;
- 3) zajęcia rozwijające umiejętności społeczne, w tym umiejętności komunikacyjne – w przypadku dziecka lub ucznia z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera.

Zajęcia rewalidacyjne organizuje się także dla uczniów z innymi niepełnosprawnościami niż wymienione w § 6 ust. 2 rozporządzenia, uwzględniając zalecenia określone w orzeczeniu. Dla ucznia można także zorganizować, w ramach pomocy psychologiczno – pedagogicznej, zajęcia specjalistyczne, które także stanowią szerokie spektrum zajęć usprawniających zaburzone funkcje,

o charakterze terapeutycznym, wspomagającym rozwój uczniów z różnymi rodzajami niepełnosprawności. Ich forma i wymiar dostosowany powinien być do indywidualnych potrzeb konkretnego ucznia. Nowe przepisy jeszcze dobitniej niż dotychczas podkreślają prawo ucznia do indywidualnego określania zakresu udzielanej pomocy. Warto w tym miejscu przypomnieć, że to czy dany uczeń ma zaplanowane dwie, trzy czy cztery godziny zajęć rewalidacyjnych i specjalistycznych, należy zawsze do zespołu nauczycieli pracujących z uczniem, przy pełnym udziale rodziców. **Dotychczasowa praktyka, standaryzowania przez JST w podległych jednostkach oświatowych wymiaru pomocy udzielanej uczniom objętym kształceniem specjalnym⁸, nie ma uzasadnienia. Dziecko objęte kształceniem specjalnym powinno otrzymać skuteczną pomoc w formach i wymiarze ustalonym przez zespół opracowujący IPET, odpowiadającym rzeczywistym potrzebom dziecka.**

⁸ Np. w taki sposób, że każde dziecko objęte kształceniem specjalnym ma prawo do 2 godzin zajęć wynikających z obowiązku prowadzenia rewalidacji, resocjalizacji i socjoterapii, co jest zapisane w ramowych planach nauczania. Minimalna liczba godzin zajęć rewalidacyjnych w żaden sposób nie może być traktowana jako zamknięty katalog potrzeb uczniów objętych kształceniem specjalnym.

**e. Poufność spraw poruszanych na spotkaniach zespołu
– niejawnosć dokumentacji kształcenia specjalnego.**

Nowe przepisy zobowiązują osoby biorące udział w spotkaniu zespołu do nieujawniania spraw poruszanych na spotkaniu, które mogą naruszać dobra osobiste ucznia, jego rodziców, ale także nauczycieli i specjalistów uczestniczących w organizacji kształcenia specjalnego (rozporządzenie § 6 ust. 1 pkt 12).Poruszane podczas spotkania zespołu sprawy dotyczące ucznia np. jego stanu zdrowia i sytuacji rodzinnej służą wyłącznie skutecznej organizacji kształcenia specjalnego dla ucznia i nie powinny być ujawniane osobom trzecim.

Rozporządzenie § 6 ust. 12

Osoby biorące udział w spotkaniu zespołu są obowiązane do nieujawniania spraw poruszanych na spotkaniu, które mogą naruszać dobra osobiste dziecka lub ucznia, jego rodziców, nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych lub specjalistów prowadzących zajęcia z dzieckiem lub uczniem, a także innych osób uczestniczących w spotkaniu zespołu.

W tym miejscu warto przypomnieć, że dokumentacja ucznia objętego kształceniem specjalnym należy do dokumentacji niejawnej, do której dostęp mogą mieć tylko uprawnione osoby. Niedopuszczalne jest udostępnianie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego innym instytucjom, w tym organowi prowadzącemu (powielanie i załączanie do pism). Oczywiście jest, że organ prowadzący musi posiadać informacje o liczbie uczniów z orzeczeniami w podległych szkołach i przedszkolach, tytułach, z których zostały one wydane, bo jest mu to potrzebne do wykonania zadań związanych z finansowaniem kształcenia specjalnego, w tym zapewnieniem

warunków realizacji tego kształcenia. Dlatego organ prowadzący ma prawo zbierać dane, które nie są objęte ochroną, a w trybie kontroli prawo wglądu, do pełnej dokumentacji przebiegu nauczania, potwierdzającej prowadzenie zajęć, udzielanie wszelkiego rodzaju wsparcia danemu uczniu.

f. Na opracowanie IPET – 30 dni.

W przedmiotowym rozporządzeniu zawarte są również terminy na opracowanie IPET-u. Orzeczenie może być wydane i złożone w szkole lub przedszkolu w każdym czasie. Przedszkole czy szkoła zobowiązane są do podjęcia działań wynikających z orzeczenia w ciągu 30 dni od daty jego pozyskania oraz zachowania ciągłości oddziaływań edukacyjno-terapeutycznych (§ 6 ust. 5 rozporządzenia). Taki zapis prawa skutecznie eliminuje praktyki uzależniania finansowania organizacji kształcenia specjalnego od faktu otrzymywania na danego ucznia zwiększonej subwencji oświatowej. **Płynność finansowania kształcenia specjalnego to ważny aspekt organizacji kształcenia specjalnego dla JST, ale skuteczność w tym zakresie osiąga się poprzez współpracę dyrektorów, poradni psychologiczno-pedagogicznej i rodziców oraz budowanie systemowych rozwiązań wsparcia ucznia i jego rodziny.** Jest wiele przykładów JST, które budując systemowe rozwiązania w organizacji kształcenia specjalnego oraz wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka, dopracowały się wzrostu dochodów z tytułu organizacji kształcenia specjalnego.

Rozporządzenie § 6 ust. 5

Program opracowuje się na okres, na jaki zostało wydane orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, nie dłuższy jednak niż etap edukacyjny. Program opracowuje się w terminie:

- 1) *do dnia 30 września roku szkolnego, w którym dziecko lub uczeń rozpoczyna od początku roku szkolnego realizowanie wychowania przedszkolnego albo kształcenie odpowiednio w przedszkolu, innej formie wychowania przedszkolnego, szkole lub ośrodku,*

- 2) *30 dni od dnia złożenia w przedszkolu, innej formie wychowania przedszkolnego, szkole lub ośrodku,*
- 3) *30 dni przed upływem okresu, na jaki został opracowany poprzedni program – w przypadku, gdy dziecko lub uczeń kontynuuje wychowanie przedszkolne albo kształcenie odpowiednio w danym przedszkolu, danej innej formie wychowania przedszkolnego, danej szkole lub danym ośrodku, o których mowa w § 2 ust. 1.*

g. Obowiązek zatrudnienia dodatkowych osób wspierających organizację kształcenia specjalnego.

W przypadku jednostek oświatowych organizujących kształcenie specjalne w formie integracji, zachowano dotychczasowe rozwiązanie ustanawiające obowiązek zatrudniania w tych jednostkach dodatkowo nauczycieli posiadających kwalifikacje w zakresie pedagogiki specjalnej w celu współorganizowania kształcenia integracyjnego (§ 7 ust. 1 rozporządzenia).

W przypadku ogólnodostępnych jednostek oświatowych, w których organizowane jest kształcenie specjalne uczniów posiadających orzeczenie wydane ze względu na autyzm, w tym zespół Aspergera, lub niepełnosprawności sprzężone od 1 stycznia 2016 r., wprowadzono obowiązek zatrudnienia dodatkowo osób wspierających kształcenie specjalne (§7 ust. 2 rozporządzenia). Uznano, że uczniowie z takimi deficytami potrzebują wsparcia ze strony osoby, która ułatwi im funkcjonowanie w grupie rówieśniczej.

- ✓ **Uczeń z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, inaczej przetwarza bodźce, jakie dostarcza mu otoczenie. W związku z tym jego zachowanie w grupie rówieśniczej może być trudne dla otoczenia. Obecność dodatkowej osoby, która dobrze zna potrzeby ucznia, pozwoli na właściwe reagowanie na jego**

zachowanie i daje poczucie bezpieczeństwa wszystkim uczniom obecnym w miejscach, w których odbywa się kształcenie specjalne.

- ✓ Niepełnosprawności sprzężone to występowanie u ucznia niesłyszącego lub słabosłyszącego, niewidomego lub słabowidzącego, z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją, z niepełnosprawnością intelektualną albo z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, co najmniej jeszcze jednej z wymienionych niepełnosprawności. Organizacja kształcenia specjalnego tych uczniów musi uwzględniać wiele ich zróżnicowanych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych. Obecność dodatkowej osoby w oddziale zapewnia wszystkim uczniom sprawniejszą organizację bieżącej pracy.

Wprowadzenie tego rozwiązania niewątpliwie przyczyni się do zapewnienia uczniom z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, oraz uczniom z niepełnosprawnościami sprzężonymi, uczęszczającym do ogólnodostępnych jednostek oświatowych, działań zaspokajających ich indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne. Korzyści z wprowadzenia tego rozwiązania będą zauważalne także dla pozostałych uczniów oddziałów, do których uczęszczają uczniowie z ww. niepełnosprawnościami. To także szansa na uczenie się modelowych zachowań wspierających osobę niepełnosprawną. **Jak wynika z analizy⁹ organizacji kształcenia specjalnego w roku 2014/2015, pomimo wysokiego finansowania kształcenia tych uczniów (około 50 tys. zł rocznie), w 92% szkół i przedszkoli, w których uczy się co najmniej jeden uczeń z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, lub z niepełnosprawnościami sprzężonymi nie zatrudniono dla wsparcia tych uczniów żadnej osoby.** W jednostkach oświatowych, w których realizuje się

kształcenie specjalne w systemie integracji tylko 70% tych jednostek wykazało więcej niż jeden etat nauczyciela z kwalifikacjami do kształcenia specjalnego.

Osobą zatrudnioną w celu wspierania w ogólnodostępnych jednostkach oświatowych kształcenia specjalnego uczniów z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, oraz dziecka z niepełnosprawnościami sprzężonymi, może być:

- ✓ nauczyciel posiadający kwalifikacje w zakresie pedagogiki specjalnej współorganizujący kształcenie tego dziecka,
- ✓ specjalista,
- ✓ w przypadku klas I-III szkoły podstawowej, asystent nauczyciela,
- ✓ pomoc nauczyciela.

Rozporządzenie § 7 ust. 2

W przedszkolach ogólnodostępnych, innych formach wychowania przedszkolnego i szkołach ogólnodostępnych, w których kształceniem specjalnym są objęte dzieci i uczniowie posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na autyzm, w tym zespół Aspergera, lub niepełnosprawności sprzężone, zatrudnia się dodatkowo:

- 1) nauczycieli posiadających kwalifikacje w zakresie pedagogiki specjalnej w celu współorganizowania kształcenia uczniów niepełnosprawnych lub specjalistów, lub*
- 2) w przypadku klas I-III szkoły podstawowej – asystenta, lub*
- 3) pomoc nauczyciela -z uwzględnieniem realizacji zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego.*

Wybór formy wsparcia powinna uzasadniać analiza potrzeb ucznia oraz zalecenia zawarte w orzeczeniu.

⁹ Uzasadnienie do Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 lipca 2015 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz. U z 2015 r., poz.1113).

W przypadku uczniów posiadających orzeczenie wydane ze względu na inne niepełnosprawności niż określone w §7 ust.2 rozporządzenia, dla których kształcenie specjalne organizuje ogólnodostępna jednostka oświatowa:

- ✓ zachowano zasadę możliwości zatrudnienia nauczycieli posiadających kwalifikacje w zakresie pedagogiki specjalnej w celu współorganizowania kształcenia specjalnego dzieci niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie lub zagrożonych niedostosowaniem społecznym,
- ✓ umożliwiono zatrudnienie dodatkowo w tych jednostkach systemu oświaty specjalistów, asystenta nauczyciela, o którym mowa w art. 7 ust. 1e ustawy o systemie oświaty (w przypadku klas I-III szkoły podstawowej) lub pomocy nauczyciela.

W obu przypadkach wymagana jest zgoda organu prowadzącego (§ 7 ust. 3 rozporządzenia).

Podstawowe zadania nauczycieli zatrudnionych do współorganizowania kształcenia specjalnego, określone zostały w §7 ust. 4 rozporządzenia.

Rozporządzenie § 7 ust. 4

4. Zatrudnieni dodatkowo nauczyciele posiadający kwalifikacje z zakresu pedagogiki specjalnej:

- 1) *prowadzą wspólnie z innymi nauczycielami zajęcia edukacyjne oraz wspólnie z innymi nauczycielami i specjalistami realizują zintegrowane działania i zajęcia, określone w programie;*
- 2) *prowadzą wspólnie z innymi nauczycielami i specjalistami pracę wychowawczą z uczniami niepełnosprawnymi, niedostosowanymi społecznie oraz zagrożonymi niedostosowaniem społecznym;*
- 3) *uczestniczą, w miarę potrzeb, w zajęciach edukacyjnych*

prowadzonych przez nauczycieli oraz w zintegrowanych działaniach i zajęciach, określonych w programie, realizowanych przez nauczycieli i specjalistów;

- 4) *udzielają pomocy nauczycielom prowadzącym zajęcia edukacyjne oraz nauczycielom i specjalistom realizującym zintegrowane działania i zajęcia, określone w programie, w doborze form i metod pracy z uczniami niepełnosprawnymi, niedostosowanymi społecznie oraz zagrożonymi niedostosowaniem społecznym.*

W Rozporządzeniu zachowano rozwiązanie, zgodnie z którym, to dyrektor szkoły lub przedszkola kierując się indywidualnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi oraz możliwościami psychofizycznymi uczniów objętych kształceniem specjalnym wyznacza zajęcia, które będą realizowane przez nauczycieli posiadających kwalifikacje w zakresie pedagogiki specjalnej wspólnie z innymi nauczycielami lub w których nauczyciele ci będą uczestniczyć (§ 7 ust. 5 rozporządzenia).

Dyrektor wyznacza:

- ✓ zajęcia edukacyjne,
- ✓ zintegrowane działania,
- ✓ zintegrowane zajęcia

określone w indywidualnym programie edukacyjno – terapeutycznym.

Ten zapis czyni dyrektora odpowiedzialnym za skuteczność działań podejmowanych przez nauczycieli współorganizujących kształcenie specjalne.

Rozporządzenie §7 ust. 5.

Dyrektor przedszkola lub szkoły, a w przypadku innej formy wychowania przedszkolnego prowadzonej przez osobę prawną niebędącą jednostką samorządu terytorialnego lub osobę fizyczną – osoba kierująca inną formą wychowania przedszkolnego, uwzględniając indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne uczniów niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie oraz zagrożonych niedostosowaniem społecznym, wyznacza

- ✓ zajęcia edukacyjne

oraz

- ✓ zintegrowane działania i zajęcia,

określone w programie, realizowane wspólnie z innymi nauczycielami przez nauczycieli, posiadających kwalifi-

kacje w zakresie kształcenia specjalnego lub w których nauczyciele ci uczestniczą.

Także w przypadku zatrudnienia specjalisty lub pomocy nauczyciela, zadania dla nich określa dyrektor, kierując się indywidualnymi potrzebami uczniów wynikającymi z zaleceń zawartych w orzeczeniu oraz wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia (§ 7 ust. 6 rozporządzenia).

Rozporządzenie §7 ust. 6.

Specjaliści i pomoc nauczyciela realizują zadania wyznaczone przez dyrektora przedszkola lub szkoły, a w przypadku innej formy wychowania przedszkolnego prowadzonej przez osobę prawną niebędącą jednostką samorządu terytorialnego lub osobę fizyczną – osobę kierującą inną formą wychowania przedszkolnego.

Korzyści z wprowadzenia obowiązku zatrudniania dodatkowych osób wspierających organizację kształcenia specjalnego w szkołach i przedszkolach ogólnodostępnych, będą odczuwalne dla całego środowiska szkolnego i są niepowtarzalną okazją dla przełamania barier oporu, wobec upowszechnienia edukacji włączającej w tych jednostkach.

h. Dwa razy w roku wielospecjalistyczna ocena poziomu funkcjonowania ucznia.

W nowych przepisach zwiększyła się częstotliwość dokonywania wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania dziecka objętego kształceniem specjalnym, poprzez zobowiązanie zespołu do dokonywania takiej analizy, co najmniej dwa razy w roku – dotychczasowe przepisy przewidywały konieczność dokonania takiej

oceny nie rzadziej niż raz w roku. Takie rozwiązanie podkreśla wartość prowadzenia przez szkołę lub przedszkole systematycznej analizy działań podejmowanych w ramach kształcenia specjalnego.

Rozporządzenie § 6 ust. 9

Zespół, co najmniej dwa razy w roku szkolnym, dokonuje okresowej wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania dziecka lub ucznia, uwzględniając ocenę efektywności pomocy psychologiczno-pedagogicznej udzielanej dziecku lub uczniowi, oraz, w miarę potrzeb, dokonuje modyfikacji programu. Oceny poziomu funkcjonowania dziecka lub ucznia i modyfikacji programu dokonuje się, w zależności od potrzeb, we współpracy z poradnią psychologiczno-pedagogiczną, w tym poradnią specjalistyczną.

i. Elastyczna liczba uczniów w oddziale realizującym kształcenie specjalne.

W nowych przepisach prawa pojawiły się elastyczne przepisy porządkujące organizację kształcenia specjalnego w klasach integracyjnych. Wprowadzono możliwość zmniejszenia liczby uczniów w oddziałach integracyjnych, w przedszkolach i szkołach (§ 5 ust. 3 rozporządzenia). Liczebność uczniów w oddziałach integracyjnych, jest określona w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutow publicznego przedszkola oraz publicznych szkół. (Dz.U. 2001 Nr 61 poz. 624 z późn. zm). Sztywne przepisy o liczebności uczniów pełnosprawnych i niepełnosprawnych w oddziale integracyjnym nie sprawdzały się w praktyce. Zasadą naczelną w szkole, jest trwałość oddziału przez etap edukacyjny, tymczasem może się zdarzyć, że w danym oddziale

integracyjnym, w ciągu roku szkolnego, liczba uczniów z niepełnosprawnościami obniży się i będzie mniejsza niż minimalna liczba wskazana w przepisach. W takiej i podobnych sytuacjach organ prowadzący nie musi rozwiązywać oddziału, będzie mógł wyrazić zgodę na jego dalsze funkcjonowanie ze zmniejszoną liczbą uczniów. Przepis ten można także zastosować w sytuacji, gdy mniejsza liczebność uczniów podyktowana jest indywidualnymi potrzebami uczniów i zapewnienia im bezpieczeństwa.

Rozporządzenie § 5 ust. 2-4

- 2) *Liczbę dzieci w oddziale przedszkola integracyjnego, w oddziale integracyjnym w przedszkolu ogólnodostępnym, w oddziale przedszkola specjalnego i w oddziale specjalnym w przedszkolu ogólnodostępnym oraz liczbę uczniów w oddziale szkoły integracyjnej, w oddziale integracyjnym w szkole ogólnodostępnej, w oddziale szkoły specjalnej i w oddziale specjalnym w szkole ogólnodostępnej określają przepisy w sprawie ramowego statutu publicznego przedszkola i publicznych szkół.*
- 3) *Za zgodą organu prowadzącego, liczba dzieci, w tym dzieci niepełnosprawnych, w oddziale przedszkola integracyjnego i w oddziale integracyjnym w przedszkolu ogólnodostępnym oraz liczba uczniów, w tym uczniów niepełnosprawnych, w oddziale szkoły integracyjnej i w oddziale integracyjnym w szkole ogólnodostępnej może być niższa od liczby określonej w w/w przepisach.*
- 4) *Liczbę dzieci w grupie w innej formie wychowania przedszkolnego określają przepisy w sprawie innych form wychowania przedszkolnego.*

5. Rodzice partnerami w planowaniu organizacji kształcenia specjalnego.

Współpraca z rodzicami jest istotnym obszarem w pracy szkoły i przedszkola, tym bardziej w przypadku organizacji kształcenia specjalnego. Opracowanie IPET-u oraz zaplanowanie działań z zakresu kształcenia specjalnego wiąże się z koniecznością ustalenia wielu kwestii z rodzicami. Przepisy gwarantują rodzicom lub pełnoletniemu uczniowi prawo do uczestniczenia w spotkaniach zespołu. Dyrektor jednostki oświatowej odpowiedzialny za IPET, zobowiązany jest do zawiadamiania rodziców ucznia albo pełnoletniego ucznia o terminie każdego spotkania zespołu i możliwości uczestniczenia w nim (rozporządzenie §6 ust.10). **Szkoła może i powinna wspomagać rodziców tam, gdzie jest taka potrzeba i uczestnicząc w kształtowaniu osobowości dziecka na pewnym etapie jego życia, mado osiągnięciacel –przygotowanie dziecka do dalszej drogi edukacyjnej, a w przyszłości zawodowej i społecznej. Sukcesu w tym zakresie nie da się osiągnąć bez współpracy z rodzicami.**

Rozporządzenie § 6 ust. 10

10. Rodzice dziecka lub ucznia albo pełnoletni uczeń mają prawo uczestniczyć w spotkaniach zespołu, a także w opracowaniu i modyfikacji programu oraz dokonywaniu wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia. Dyrektor przedszkola, szkoły lub ośrodka, a w przypadku innej formy wychowania przedszkolnego prowadzonej przez osobę prawną niebędącą jednostką samorządu terytorialnego lub osobę fizyczną – osoba kierująca inną formą wychowania przedszkolnego, zawiadamia rodziców dziecka lub ucznia albo pełnoletniego ucznia o terminie każdego spotkania zespołu i możliwości uczestniczenia w nim.

11. Rodzice dziecka lub ucznia albo pełnoletni uczeń otrzymują, na ich wniosek, kopię programu.

6. Rola organu prowadzącego w zapewnieniu kształcenia specjalnego w JST

W ustawie doprecyzowane zostały przepisy dotyczące obowiązków organu prowadzącego wobec uczniów objętych kształceniem specjalnym. Do katalogu zadań oświatowych organu prowadzącego wymienionych w art. 5 ust. 7 ustawy, dodano ust. 1a, który zobowiązuje organ prowadzący do zapewnienia podległym jednostkom oświatowym warunków umożliwiających stosowanie specjalnej organizacji nauki i metod pracy dla dzieci i młodzieży objętych kształceniem specjalnym.

art. 7 ust. 5 ustawy

Organ prowadzący szkołę lub placówkę odpowiada za jej działalność. Do zadań organu prowadzącego szkołę lub placówkę należy w szczególności:

1a) zapewnienie warunków umożliwiających stosowanie specjalnej organizacji nauki i metod pracy dla dzieci i młodzieży objętych kształceniem specjalnym;

Zapis ten wzmacnia dodatkowo przepis art. 5a ust., 4, w którym ustawodawca zobowiązuje organ wykonawczy JST do przedstawienia organowi stanowiącemu JST Informacji o stanie realizacji zadań oświatowych – katalog informacji obligatoryjnych uzupełnił o dane dotyczące działań podejmowanych przez szkoły na rzecz uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

art. 5 ust. 4 ustawy

Organ wykonawczy jednostki samorządu terytorialnego, w terminie do dnia 31 października, przedstawia organowi stanowiącemu jednostki samorządu terytorialnego informację o stanie realizacji zadań oświatowych tej jednostki za poprzedni rok szkolny, w tym o wynikach:

- 1) sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego, egzaminu maturalnego i egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie, z uwzględnieniem działań podejmowanych przez szkoły nakierowanych na kształcenie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w szkołach tych typów, których prowadzenie należy do zadań własnych jednostki samorządu terytorialnego;*
- 2) nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez kuratora oświaty lub właściwego ministra w szkołach i placówkach tych typów i rodzajów, których prowadzenie należy do zadań własnych jednostki samorządu terytorialnego.*

Dziecko objęte kształceniem specjalnym potrzebuje wsparcia i przemyślanego planu działania. Włączanie uczniów z niepełnosprawnością do szkolnej społeczności jest procesem, nie odbywa się przez sam fakt przebywania takiego dziecka w szkole czy przedszkolu. Proces ten wymaga zaangażowania się wielu podmiotów: dyrektora, nauczycieli, poradni psychologiczno-pedagogicznej i rodziców, ale przede wszystkim organu prowadzącego.

7. Co w organizacji kształcenia specjalnego zmienił art. 32 ustawy oświatowej?

W roku 2014 podjęto decyzję o wprowadzeniu narzędzi powiązania środków przekazywanych w subwencji oświatowej na kształcenie specjalne z realizacją tego zadania. Stało się to za sprawą art. 32 ustawy z dnia 5 grudnia 2014 r.¹⁰ tzw. oświatowej, który zobowiązał jednostki samorządu terytorialnego do przeznaczenia środków naliczonych w subwencji oświatowej na kształcenie specjalne wyłącznie na ten cel.

art. 32 ustawy oświatowej

„W roku 2015 na realizację zadań wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy dla dzieci i młodzieży jednostka samorządu terytorialnego przeznacza środki w wysokości nie mniejszej niż wynikająca z podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego, określonego w przepisach wydanych na podstawie art. 28 ust. 6 ustawy z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 1115, 1574 i 1644), w zakresie tych zadań.”

W uzasadnieniu do tej ustawy czytamy następujące argumenty:

Edukacja dzieci i młodzieży wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy, w szczególności dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, wymaga odpowiednio wyższych nakładów finansowych, co jest uwzględniane w algorytmie podziału części oświatowej subwencji ogólnej na dany rok poprzez system wag. Uzasadnione jest, aby jednostki samorządu terytorialnego na te zadania przeznaczały środki w wysokości nie niższej niż naliczone w subwencji.

W celu umożliwienia jednostkom samorządu terytorialnego, przedszkolom i szkołom odrębnego ewidencjonowania planowanych i wydatkowanych środków ponoszonych na realizację zadań związanych z organizacją kształcenia specjalnego, rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 16 grudnia 2014 r.¹¹ zmieniającym rozporządzenie w sprawie szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych, w dziale, 801 - oświata i wychowanie, wprowadzone zostały nowe rozdziały klasyfikacji budżetowej 80149 i 80150.

80149 - Realizacja zadań wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy dla dzieci w przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych i innych formach wychowania przedszkolnego.

80150 - Realizacja zadań wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy dla dzieci i młodzieży w szkołach podstawowych, gimnazjach, liceach ogólnokształcących, liceach profilowanych i szkołach zawodowych oraz szkołach

Wdrożenie wyżej opisanych przepisów prawa finansowego wzbudziło wiele emocji. Budżety jednostek samorządu terytorialnego na 2015 r. przygotowane zostały w sposób praktykowany w poprzednich latach. Dostosowanie budżetów do obowiązującego prawa, niejednokrotnie wiązało się z koniecznością uzupełnienia środków finansowych w nowo utworzonych rozdziałach lub dokonywania niełatwych operacji księgowych. W środowisku oświatowym wywiązała się pożyteczna debata o kształceniu specjalnym realizowanym w przedszkolach

¹⁰ Ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z realizacją ustawy budżetowej (Dz. U. z 2014 r. Poz. 1877)

¹¹ Rozporządzenie MF z dnia 16 grudnia 2014 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych (Dz. U. z 2014 r. Poz. 1952).

i szkołach ogólnodostępnych oraz klasach integracyjnych. Upowszechniono oczekiwania rodziców uczniów niepełnosprawnych, wybierających dla swych dzieci szkoły i przedszkola ogólnodostępne najbliższego miejsca zamieszkania. Raporty i analizy¹² stanu organizacji kształcenia specjalnego w szkołach ogólnodostępnych potwierdziły stawiane tezy: problem skutecznego wsparcia uczniów objętych kształceniem specjalnym w szkołach ogólnodostępnych nie ma charakteru finansowego lub prawnego, ale świadomościowy.

Debata, jaka obecnie toczy się w polskim systemie oświaty na temat sposobu wydatkowania środków

przeznaczonych na organizację kształcenia specjalnego, przyczynia się do podniesienia świadomości potrzeb uczniów objętych kształceniem specjalnym oraz mentalnego oswojenia się z dawną funkcjonującą w prawie oświatowym zasadą, że rodzic niepełnosprawnego ucznia ma prawo wybrać przedszkole lub szkołę najbliższą swojemu miejscu zamieszkania i w tej szkole a nie we wskazanej przez urzędników lub pracowników poradni psychologiczno - pedagogicznych przysługuje mu potrzebne wsparcie.

¹² „Finansowanie edukacji osób z niepełnosprawnościami” Aleksander Waszkielewicz Współpraca: Kinga Dumnicka; Raport NIK - Kształcenie uczniów z niepełnosprawnościami o specjalnych potrzebach edukacyjnych - KNO-4101-01-00/2012 Nr ewid. 173/2012/P/12/057/KNO; „Finansowanie edukacji ucznia z niepełnosprawnością” dr Paweł Kubicki, Szkoła Główna Handlowa Warszawa, 04.10.2012

8. Najważniejsze tezy o organizacji kształcenia specjalnego po zmianach w prawie oświatowym i finansowym.

1. Rozdziały 80149 i 80150 zgodnie z ich nazwą, służą wyłącznie dla wyodrębnienia wydatków związanych z organizacją kształcenia uczniów objętych kształceniem specjalnym w przedszkolach/szkołach ogólnodostępnych i integracyjnych.
2. Kształceniem specjalnym objęci są uczniowie, którzy mają aktualne orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, natomiast w przypadku dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim orzeczenie o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych, wydane przez zespół orzekający działający w publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej lub publicznej poradni specjalistycznej (art. 71b ust. 3 ustawy).
3. Kształcenie specjalne może być prowadzone w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych, przedszkolach i szkołach lub oddziałach integracyjnych, przedszkolach i szkołach lub oddziałach specjalnych, innych formach wychowania przedszkolnego i ośrodkach, o których mowa w art. 2 pkt. 5. Wybór odpowiedniej jednostki oświatowej dla ucznia objętego kształceniem specjalnym, należy do rodziców (art. 71b ust.1 ustawy).
4. Niepełnosprawność ucznia została wpisana do ustawowych kryteriów zasad rekrutacji do przedszkoli, co w istotny sposób wzmacnia prawo rodzica do wyboru dla swojego dziecka odpowiedniej szkoły/przedszkola (Rozdział 2a ustawy art. 20c ust.2). To oznacza, że każde przedszkole musi być gotowe do przyjęcia uczniów objętych kształceniem specjalnym.
5. Szkoła/przedszkole, która organizuje kształcenie specjalne jest zobowiązana zaplanować i zrealizować skuteczne działania dostosowane do indywidualnych potrzeb ucznia i zaleceń zawartych w orzeczeniu, w sześciu obszarach (§ 5 ust. 1 rozporządzenia).
6. Uczniowi objętemu kształceniem specjalnym dostosowuje się odpowiednio program wychowania przedszkolnego i program nauczania do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia na podstawie IPET-u (art. 71b ust. 2 ustawy).
7. Organ prowadzący odpowiedzialny jest za zapewnienie warunków umożliwiających stosowanie specjalnej organizacji nauki i metod pracy wobec uczniów objętych kształceniem specjalnym – to oznacza, że powinien akceptować wydatki na działania zaplanowane w IPET oraz inne działania wynikające z organizacji kształcenia specjalnego (patrz punkt 5).
8. Przedszkole/szkoła ma 30 dni na opracowanie IPET i podjęcie działań rewalidacyjno-terapeutycznych wobec dziecka zakwalifikowanego do kształcenia specjalnego (§ 6 ust. 5 rozporządzenia). To oznacza, że prawo pełnej organizacji kształcenia specjalnego nie jest uzależnione od transferu finansowego na tego ucznia.
9. Od 1 stycznia 2016r., przedszkole/szkoła ogólnodostępna, w której kształceniem specjalnym objęci są uczniowie posiadający orzeczenie wydane ze względu na autyzm, w tym zespół Aspergera, lub niepełnosprawności sprzężone, ma obowiązek zatrudniać osoby wspierające organizację kształcenia specjalnego. Uwzględniając zalecenia orzeczenia, osobami tymi mogą być: nauczyciele posiadających

kwalifikacje w zakresie pedagogiki specjalnej, specjaliści, asystenci lub pomoce nauczyciela (§7 ust 2 rozporządzenia).

10. Dwa razy do roku dokonywana jest wielospecjalistyczna ocena poziomu funkcjonowania ucznia ob-

jętego kształceniem specjalnym (§ 6 ust. 9 rozporządzenia). Za skuteczność działań odpowiada dyrektor szkoły/przedszkola (art. 39 ust. 1 pkt 10 ustawy) i organ prowadzący (art. 5a ust. 4 ustawy).

9. Jak zaplanować środki na kształcenie specjalne realizowane w szkołach/przedszkolach ogólnodostępnych i integracyjnych w roku 2016?

Nie wiemy, czy w ustawie oświatowej na rok 2016 będzie zapis podobny do art. 32, który aktualnie obowiązuje i dotyczy budżetu na rok 2015. Wiadomo natomiast, że wprowadzone do klasyfikacji budżetowej nowe rozdziały 80149 i 80150, są zmianą trwałą i w związku z tym JST zobowiązane są do ewidencjonowania w nich wydatków związanych z organizacją kształcenia specjalnego w ogólnodostępnych i integracyjnych szkołach i przedszkolach. Z całą pewnością w projekcie budżetu JST oraz projektach planów finansowych samorządowych przedszkoli i szkół na rok 2016, takie rozdziały należy zachować.

Doświadczenia bieżącego roku pozwalają na dokonanie istotnych korekt w stosunku do aktualnych praktyk. Wiemy, jakie interpretacje dotyczące wykonania tego zadania w praktyce obroniły się a jakie nie. W znaczą-

cy sposób upowszechniła się wiedza na temat zasad organizacji kształcenia specjalnego w szkołach ogólnodostępnych i integracyjnych a także świadomość praw uczniów i rodziców oraz kompetencji nauczycieli i dyrektorów szkół. Nadszedł czas na to, by do planowania wydatków przeznaczonych na kształcenie specjalne podejść w sposób systemowy i podjąć próbę budowania lokalnego systemu wsparcia uczniów objętych kształceniem specjalnym.

1. Podstawą planowania środków na kształcenie specjalne jest wyznaczanie kosztów działań zaplanowanych do realizacji w oparciu o IPET. W tym zakresie pomocnym może być druk dostępny w niniejszym opracowaniu *Zestawienie kosztów zadań planowanych do realizacji w IPET w 2016 r.*

Zestawienie kosztów zadań planowanych do realizacji w IPET w 2016 r.

Imię i Nazwisko ucznia.....
Numer orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego
Wydane na okres do.....

1. Planowany koszt zatrudnienia osób do realizacji zajęć zaplanowanych w IPET oraz wspierania organizacji kształcenia specjalnego w okresie od..... do.....

Rodzaj przyznanych zajęć		Imię i Nazwisko pracownika realizującego zadanie	Tygodniowa liczba godzin	Planowany koszt miesięczny	Planowany koszt w roku 2016	Rozdział Paragraf
1.	Zajęcia rewalidacyjne resocjalizacyjne socjoterapeutyczne					
2.	Zatrudnienie specjalisty Zajęcia specjalistyczne					

Rodzaj przyznanych zajęć		Imię i Nazwisko pracownika reali- zującego zadanie	Tygodniowa liczba godzin	Planowany koszt miesięczny	Planowany koszt w roku 2016	Rozdział Paragraf
3.	Inne zajęcia odpo- wiednie ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psycho- fizyczne ucznia					
4.	Zatrudnienie nauczycieli posiadających kwalifika- cje w zakresie pedago- giki specjalnej					
5.	Zatrudnienie asystenta/pomocy nauczyciela					
Razem						

II. Planowany zakup sprzętu specjalistycznego i środków dydaktycznych odpowiednich ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne ucznia

L.p.	Nazwa sprzętu specjalistycznego lub środków dydaktycznych	Planowany termin zakupu	Planowany koszt zakupu	Rozdział Paragraf
1.				
2.				
3.				
Razem koszt zakupu sprzętu specjalistycznego i środków dydaktycznych				

Koordynator zespołu

Księgowy.....

Data Dyrektor.....

2. Poza kosztami działań w oparciu o IPET, z całą pewnością szkoła/przedszkole ponosi inne koszty związane z organizacją kształcenia specjalnego. Trudno przewidzieć wszystkie możliwe potrzeby związane z indywidualnymi potrzebami uczniów niepełnosprawnych, ale na pewno mogą to być:
- a) koszty remontów, zakwalifikowane jako wydatki bieżące dostosowujące budynek do potrzeb uczniów niepełnosprawnych,
 - b) koszty dostosowania stanowiska pracy ucznia niepełnosprawnego do jego potrzeb,
 - c) koszty wynagrodzenia pracowników obsługi, o ile w zakresie obowiązków pracownicy ci mają wpisane zadania związane z obsługą uczniów niepełnosprawnych.
3. Zestawienia kosztów realizacji działań zaplanowanych w IPET stanowią podstawę do ustalenia rocznych kosztów kształcenia specjalnego w szkole/przedszkolu. Pomocny może być kolejny druk z niniejszego opracowania *Zestawienie kosztów organizacji kształcenia specjalnego w 2016 r.*

Zestawienie kosztów organizacji kształcenia specjalnego w 2016 r.

w Szkole/Przedszkolu
w okresie od do

1. Liczba uczniów z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego

Rozdział		Kwota
§		
Razem		

4. Tak przygotowana dokumentacja jednostek oświatowych prowadzących kształcenie specjalne w systemie integracji lub włączenia stanowi podstawę dla sporządzenia projektu budżetu JST w dziale 801 Rozdziałach 80149 i 80150.
5. W nowym rozdziale 80149 należy planować i ewidencjonować wykonanie wypłaty dotacji podmiotowej (oświatowej) dla przedszkoli, innych form wychowania przedszkolnego oraz oddziałów wychowania przedszkolnego, w tej części, jaka dotyczy wypłat kwot na dzieci objęte kształceniem specjalnym.
6. W rozdziale 80150 należy planować i ewidencjonować wykonanie wypłaty dotacji podmiotowej (oświatowej) dla szkół ogólnodostępnych i integracyjnych prowadzących kształcenie specjalne, w tej części, jaka dotyczy wypłat kwot na uczniów objętych kształceniem specjalnym.

10. Ewidencjonowania wydatków przeznaczonych na kształcenie specjalne w 2015 r.

W wyniku zmian związanych z realizacją art. 32 ustawy o budżecie, zmodyfikowane zostały metryczki na liczenia subwencji oświatowej dla JST w taki sposób, że metryczka ta zawiera wyodrębnioną kwotę naliczoną na kształcenie uczniów objętych kształceniem specjalnym. Kwota wyodrębniona w metryczce subwencji oświatowej na kształcenie uczniów objętych kształceniem specjalnym, zawiera wszystkie środki przekazywane w związku z kształceniem tych uczniów, zarówno standard A (podstawowy), jak i wszystkie dotyczące tych uczniów wagi.

- ✓ W rozdziale 80149 - realizacja zadań wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy dla dzieci w przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych i innych formach wychowania przedszkolnego, ewidencjonuje się planowane i wydatkowane środki finansowe przeznaczone na zadania wynikające z realizacji IPET oraz inne koszty ponoszone na organizację kształcenia specjalnego w tych jednostkach.

✓ W rozdziale 80150- realizacja zadań wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy dla dzieci i młodzieży w szkołach podstawowych, gimnazjach, liceach ogólnokształcących, liceach profilowanych i szkołach zawodowych, ewidencjonowanie środków finansowych, może być realizowane w dwojaki sposób:

- a) planowane i wydatkowane środki finansowe na zadania wynikające z realizacji IPET oraz inne koszty ponoszone na organizację kształcenia specjalnego w tych jednostkach,
- b) planowane i wydatkowane wszystkie środki finansowe ponoszone na kształcenie uczniów objętych kształceniem specjalnym w tym wydatki ponoszone ze standardu wraz z przypisanymi mu wskaźnikami i wagami.

Przekazywana jednostce samorządu terytorialnego przez MEN metryczka subwencji oświatowej ma charakter informacyjny. Wyodrębniona w niej kwota, naliczona na kształcenie uczniów objętych kształceniem

specjalnym w sposób szczegółowy (standard A i wszystkie wagi dotyczące uczniów objętych kształceniem specjalnym), nie przesądza o tym, że jest to kwota, którą należy obowiązkowo ewidencjonować w rozdziałach przeznaczonych na kształcenie specjalne. To JST decyduje o sposobie wyodrębniania wydatków na kształcenie specjalne w celu wypełnienia dyspozycji art. 32 ustawy o kołobudżetowej.

Jednostka samorządu terytorialnego, korzystając z metody subwencji oświatowej, może wyodrębnić kwoty

nałiczone, jako skutek orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego oraz orzeczeń o orzeczenie o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych i tylko do wysokości tych kwot ewidencjonować wydatki w rozdziałach 80149 i 80150. Takie rozwiązanie stanowi wypełnienie obowiązku nałożonego na JST do adekwatnego kierowania środków otrzymanych z budżetu państwa na kształcenie specjalne.

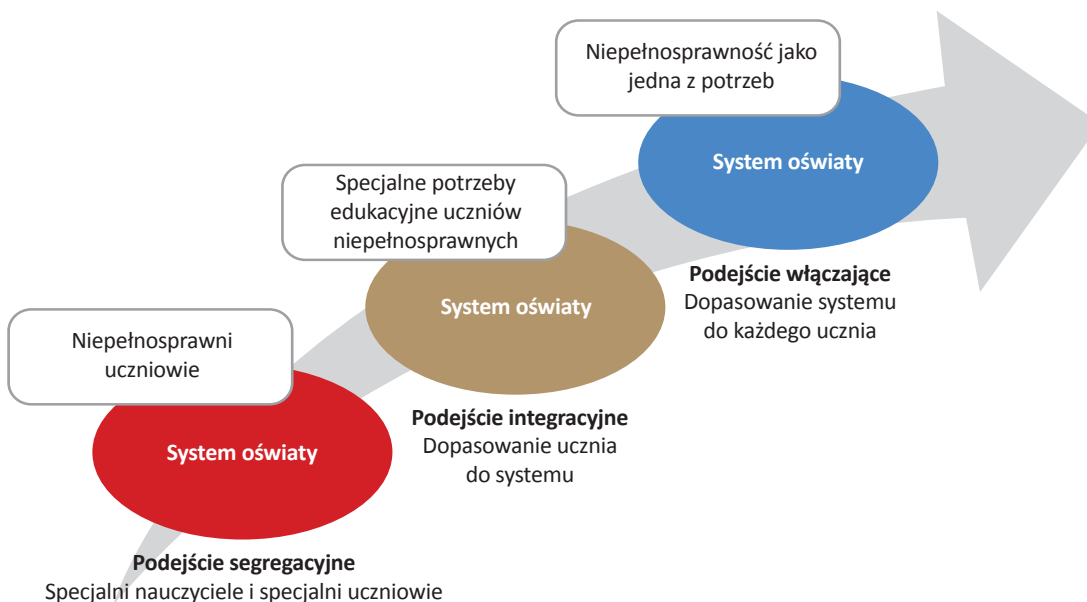

11. Podsumowanie

To, że w polskim systemie oświaty obecne są trzy formy organizacyjne edukacji uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego (przedszkola, szkoły i placówki specjalne, integracyjne, edukacja włączająca w przedszkolach, szkołach ogólnodostępnych),

jest wynikiem dynamicznych przemian społecznych i coraz większego zapotrzebowania na szkołę, która odpowiadałaby na zróżnicowane potrzeby uczniów. Zachodzącym procesom społecznym, towarzyszą zmiany w definiowaniu potrzeb uczniów i zbudowane na tym tle

Schematyczne przedstawienie ewolucji myślenia na temat miejsca uczniów niepełnosprawnych w systemie oświaty

Opracowane na podstawie:

Dorota Wiszejko-Wierzbicka Instytut Badań Edukacyjnych w Warszawie, 2012 r. - *Specjalne potrzeby ucznia czy szkoły? Przewodnik po edukacji włączającej pomocą w rozwijaniu kształcenia i uczestnictwa w życiu szkoły*, prof. Tamara Zacharuk - *Edukacja włączająca szansą dla wszystkich dzieci w Meritum - Mazowiecki Kwartalnik Edukacyjny nr 1(20) 2011.*

nowego modelu kształcenia. Schemat ewolucji myślenia na temat potrzeb uczniów pokazuje, w jaki sposób w poszczególnych modelach nazywane są potrzeby uczniów¹³ i jak w związku z tym organizuje się kształcenie.

Niniejsza publikacja wskazuje najistotniejsze kwestie dotyczące organizacji i realizacji kształcenia specjalnego organizowanego w szkołach ogólnodostępnych i integracyjnych. Pokazuje społeczne uwarunkowania tego procesu i umacniające się na tym tle nowe koncepcje edukacyjne. Dzięki dorobkowi szkolnictwa specjalnego oraz ogromnej pracy społecznej wykonanej przez zwolenników modelu integracyjnego, dzisiaj jesteśmy gotowi do systemowego wprowadzenia idei kształcenia

włączającego. W ocenie wielu osób związanych z edukacją a także samych rodziców różnorodność systemu oświaty jest najlepszym rozwiązaniem. Po zmianach w prawie oświatowym i finansowym w 2015 r. mamy dużo korzystniejszą sytuację. Środki finansowe przeznaczone na organizację kształcenia specjalnego w szkołach/przedszkolach ogólnodostępnych i integracyjnych są wydzielone jako odrębne zadanie oświatowe. Standardy organizacji kształcenia specjalnego w szkołach/przedszkolach ogólnodostępnych i integracyjnych zostały w znacznym stopniu ujednolicone. Wprowadzone zmiany są dobrym czasem na refleksję nad nowym modelem organizacji kształcenia specjalnego, które jest integralną częścią lokalnych systemów oświaty.

Nowa organizacja kształcenia specjalnego w JST

Aspekt finansowy

Lokalna społeczność ma potencjał potrzebny dla skutecznego **wspierania rodziny**, w której wychowuje się dziecko niepełnosprawne

Aspekt prawny

Procedury obowiązujące w lokalnym systemie oświaty są przyjazne dla rodziców uczniów objętych kształceniem specjalnym

Aspekt finansowy

Samorząd tworzy przejrzyste i adekwatne procedury finansowania kształcenia specjalnego

Co nam pomaga? Co nam przeszkadza?

¹³ Dorota Wiszejko-Wierzbička Instytut Badań Edukacyjnych w Warszawie- Specjalne potrzeby ucznia czy szkoły? Przewodnik po edukacji włączającej pomocą w rozwijaniu kształcenia i uczestnictwa w życiu szkoły

Tezy na zakończenie

1. Nowa organizacja kształcenia specjalnego w JST, ma wzmocnić lokalny system oświaty w taki sposób, by każdą szkołę i przedszkole przygotować do realizacji kształcenia specjalnego.
2. Obecnie działające w JST szkoły/przedszkola specjalne i integracyjne zgromadziły ogromny kapitał wiedzy i doświadczenia, którego nie można stracić. To potencjał kadrowy, który należy zaangażować w organizację kształcenia specjalnego w szkołach/przedszkolach ogólnodostępnych.
3. W procesie zmiany, pracownicy odpowiedzialni za oświatę oraz dyrektorzy szkół/przedszkoli, powinni zdobyć rzetelną usystematyzowaną wiedzę o prawnych i finansowych możliwościach organizacji kształcenia specjalnego we wszystkich jednostkach oświatowych.
4. Systemowa organizacja kształcenia specjalnego zapewniająca uczniom wsparcie przy przechodzeniu na kolejny etap edukacyjny powoduje płynność finansowania kształcenia specjalnego i większe z tego tytułu dochody JST.
5. System wczesnego wspomagania jest modelowym przykładem pracy z rodziną wychowującą niepełnosprawne dziecko oraz planowania kolejnych etapów edukacji. To wciąż niedoceniany i niewykorzystany przez samorządowców instrument prewencji, który jest w 100% finansowany w subwencji.
6. Konieczne jest szerokie wsparcie nauczycieli. W edukacji włączającej różnorodność jest wyzwaniem dla nauczyciela do tworzenia właściwego klimatu w szkole i budowania relacji, organizowania odpowiedniego wsparcia uwzględniającego indywidualne potrzeby dzieci, budowania partnerskich relacji z rodzicami.

Te nowe wyzwania stawiają przed nauczycielem konieczność stałego poszerzania wiedzy i doskonalenia swojej kompetencji.

7. Nowa organizacja kształcenia specjalnego powinna stanowić segment lokalnej polityki społecznej ukierunkowanej na budowanie społeczeństwa obywatelskiego, które potrafi pokonać mechanizmy wszelkiej dyskryminacji.

Bezpłatne epodreczniki.pl dla wszystkich klas.
Multimedialne lekcje, ćwiczenia interaktywne.
Materiały metodyczne dla nauczycieli.
Do pracy w szkole i w domu.

„Wśród korzyści płynących z edukacji włączającej wymienia się najczęściej możliwość pełniejszego rozwoju intelektualnego, osobowego a zwłaszcza społecznego samych dzieci niepełnosprawnych, dzięki temu, iż przebiega on w naturalnym środowisku, bez odrywania dziecka od rodziny i sąsiedzkich kręgów koleżeńskich. Wspólna nauka wszystkich dzieci z danego terenu służy także pełnosprawnym rówieśnikom, oswajając ich z odmiennością, ucząc akceptacji, tolerancji i solidarności.”

Prof. dr hab. Anna Firkowska-Mankiewicz – Edukacja włączająca-wyzwaniem dla polskiej szkoły.

Ośrodek Rozwoju Edukacji, Al. Ujazdowskie 28, 00-478 Warszawa
tel. 22 345 37 00, fax: 22 345 37 70
www.ore.edu.pl

Publikacja jest dystrybuowana bezpłatnie.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

MINISTERSTWO
EDUKACJI
NARODOWEJ

VULCAN
ZARZĄDZANIE OŚWIATĄ

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego